

THE NATURE OF ZIMMUN

ברכות מח:

תנו רבנן: מנין לברכת המזון מן התורה? שנאמר... את ה' אלקיך – זו ברכת הזמון, ... רבי אומר: [אינו צריך], ... ברכת הזמון – מגדלו לה' אתי [ונרוממה שמו יחדו].

Berachot 48a

Our rabbis taught [in a baraita]: Whence do we know that *birkat ha-mazon* is from the Torah? For it is said... “[bless] the Lord your God” (Devarim 8:10) this is *birkat ha-zimmun* ... Rabbi [Yehuda Ha-nassi] says: This is unnecessary. ... *birkat ha-zimmun* derives from “*Gadalu la-Shem iti [u-neromema Shemo yachdav]*” “Give greatness to God with me [and let us exalt His name together]” (Tehillim 34:4).

ברכות מה.

משנה. שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן. גמרא. מנא הני מילי? אמר רב אסי: דאמר קרא גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו. רבי אבהו אמר מהכא: כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקיננו.

Berachot 45a

Mishna: Three who ate as one are obligated to recite *zimmun*. ... Gemara: From where do we derive these things? Rav Asi said: As the verse says “Give greatness to God with me and let us exalt His name together” (Tehillim 34:4). Rabbi Abahu says from here: “*Ki shem Hashem ekra, havu godel l-Elokeinu*” “For I will call upon the Lord’s name; give greatness to our God” (Devarim 32:3).

BLESSING TOGETHER

רש"י ברכות מב: ד"ה בדוך פלן

במקום פלוני, דקבעו להם מתחלה מקום בדבור ועצה והזמנה – הוי קביעות, אבל ישבו מאליהן במקום אחד יחד – אינה קביעות

Rashi Berachot 42b s.v. Be-duch pelan

In such-and-such a place, for they established a place for themselves in advance with speech, counsel, and designation [*hazmana*]- this is *kevi'ut*. But if they sat down on their own in one place together – it is not *kevi'ut*.

תוספות ברכות דף מב. ד"ה הסבו אחד מברך לכלן

...בגמרא משמע דמיירי בין בברכת המוציא בין בברכת המזון...

Tosafot Berachot 42a s.v. hesevu

If they reclined, one recites a for all of them ... In the gemara, this is understood to apply both to *birkat ha-motzi* and to *birkat ha-mazon*...

משנה ברכות ז:ד

שלשה שאכלו כאחד אינן רשאים ליחלק וכן ארבעה וכן חמשה ששה נחלקין ...

Mishna Berachot 7:4

Three who ate as one are not permitted to separate, and similarly four, and similarly five. Six [may] separate...

שולחן ערוך אורח חיים קצג:ד

שלשה שישבו לאכול וברכו ברכת המוציא... ואפילו לא אכל עדיין כזית פת, אינם רשאים ליחלק.

Shulchan Aruch OC 193:4

Three who sat down to eat and recited *birkat ha-motzi*...even if they have not yet eaten a *ke-zayit* of bread, they are not permitted to separate.

חידושי הרמב"ן ברכות נ.

ועוד פירשנו למעלה (מ"ה א') שאין צריך לשלשה שאכלו כאחת להסיבה ולא לקביעות מקום אלא כל שאכלו כאחת מזמנין.

Chiddushei Ha-Ramban Berachot 50a

We have further explained above (45a) that there is no requirement for three who ate as one for reclining or for *kevi'ut* of a place, but all those who ate as one recite *zimmun*.

שולחן ערוך אורח חיים קצג:ב

אפילו לא הוקבעו מתחלה כולם לאכול יחד ... אינם רשאים ליחלק כיון שהם קבועים יחד בגמר האכילה...

Shulchan Aruch OC 193:2

Even if they were not all established from the beginning to eat together ... they are not permitted to separate, since they become established together at the end of the eating...

OBLIGATION

ערכין ג.

“הכל חייבין בזימון” לאתוויי מאי? לאתוויי נשים ועבדים, דתניא: נשים מזמנות לעצמן, ועבדים מזמנין לעצמן.

Arachin 3a

“All are obligated in *zimmun*” – to include what? [What additional class of people is included in the obligation of *zimmun* by virtue of the word “all”?] To include women and bondsmen, as it is taught [in a baraita]: “Women recite a *zimmun* for themselves, and bondsmen recite a *zimmun* for themselves.”

רא"ש ברכות ז: ד

ונ"ל ההיא דערכין ע"כ [=על כרחך] לחיובא הוא דמרבי להו מדקתני הכל חייבין...ועוד כיון דנשים חייבות בבהמ"ז [=בברכת המזון] או מדאורייתא או מדרבנן למה לא יתחייבו בזימון כמו אנשים?

Rosh Berachot 7:4

It seems to me that the passage in *Arachin* must be read as obligating, for it includes them [women in obligation], as it is taught “all are obligated”...Furthermore, since women are obligated in *birkat ha-mazon*, either on a Torah level or rabbinically, why shouldn't they be obligated in *zimmun* like men?

קיצור פסקי הרא"ש ברכות ז:ד

נשים מזמנין לעצמן וחייבות בכך ועבדים מזמנין לעצמן ואין נשים ועבדים מצטרפין ותימה שלא נהגו הנשים עכשיו לזמן.

Kitzur Piskei Ha-Rosh Berachot 7:4

Women recite *zimmun* for themselves and are obligated to do so, and bondsmen recite *zimmun* for themselves, and women and bondsmen do not join together, and it is puzzling that women now do not have the custom to recite *zimmun*.

רבינו יונה על הרי"ף ברכות לג. בדפי הרי"ף

ונראה למורי הרב נר"ו שחייבות הן לזמן...

Rabbeinu Yona on Rif Berachot 33a, Rif pagination

It seems to my teacher the Rav that they are obligated to recite *zimmun* ...

נשים ועבדים מזמנין לעצמן וחייבין בזימון:

Sefer Ha-Roke'ach Hilchot Seuda 333

Women and bondsmen recite *zimmun* for themselves and are obligated in *zimmun*.

רמב"ם הלכות ברכות ה:ז

נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן אבל מזמנין לעצמן, ולא תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מפני הפריצות, אבל נשים מזמנות לעצמן...

Rambam Hilchot Berachot 5:7

Women and bondsmen and minors are not included in a [freemen's] *zimmun*, but they recite *zimmun* for themselves, and there should not be a *chavura* of women and bondsmen and minors because of licentiousness, but women recite *zimmun* for themselves...

ברכות מה:

נשים מזמנות לעצמן, ועבדים מזמנים לעצמן, נשים ועבדים וקטנים אם רצו לזמן – אין מזמנין

Berachot 45b

Women recite a *zimmun* for themselves, and bondsmen recite a *zimmun* for themselves. Women, bondsmen, and minors, if they wish to recite a *zimmun* [together]– they do not recite a *zimmun*.

תוספות מה: ד"ה שאני

וקשה, אמאי לא נהגו? מדקתני "מזמנות" משמע דקאמר 'חייבות לזמן'. וי"ל [=ויש לומר] ד"נשים מזמנות לעצמן" היינו אם רצו לזמן מזמנות. וכן משמע קצת הלשון מדקתני בסמוך "נשים ועבדים אם רצו לזמן אין מזמנין"... והא דקאמר בריש ערכין (דף ג. ושם) "הכל מחוייבין בזימון לאתויי נשים" לענין רשות קאמר ולא לענין חובה.

Tosafot 45b s.v. Shani

It is difficult, why are they [women] not accustomed [to recite *zimmun*]? From what is taught "they recite *zimmun*" it sounds as though "they are obligated to recite *zimmun*." One can answer that "women recite *zimmun* for themselves" – is if they wish to recite *zimmun*, they

recite *zimmun*. And this is slightly the meaning of the language is taught afterwards, “women, bondsmen, and minors, if they wish to recite a *zimmun* – they do not recite a *zimmun*” ... And what is said at the beginning of *Arachin* (3a), “All are obligated in *zimmun*” to include women” is said as a voluntary matter and not as an obligatory matter.

ספר מצוות גדול עשין סימן כז

...ונשים מזמנות לעצמן כדגרסינן בפ”ק [=בפרק קמא] דערכין (ג, א ע”ש בתו’ [=עיין שם בתוספות]) “הכל חייבין בזימון לאתווי נשים ועבדים דתניא נשים מזמנות לעצמן ועבדים לעצמן, ותימא דברי ש”ל שלשה שאכלו מסיק דנשים מזמנות לעצמן רשות ואומר ר”י דלעצמן דווקא רשות אבל כשאוכלין עם האנשים חייבות ויוצאות בזימון שלנו ואין מברכות לעצמן ופעמים היה אומר ר”י לנשים שלא לברך ויוצאות בזימון האנשים:

Sefer Mitzvot Gadol, Positive Mitzvot, Siman 27

...Women recite *zimmun* for themselves as we learn in the first chapter of *Arachin* (3a, see Tosafot there), “all are obligated in *zimmun* to include women and bondsmen, as it is taught, women recite *zimmun* for themselves and bondsmen for themselves.” And it is a question for in the beginning of “Three who ate” [*Berachot* chapter 7], he concludes that women reciting *zimmun* for themselves is voluntary. And Ri says that specifically for themselves it is voluntary, but when they eat with men they [women] are obligated and discharge their obligation with our [men’s] *zimmun*, and do not bless [*birkat ha-mazon*] for themselves. And sometimes Ri would tell women not to bless [*birkat ha-mazon* on their own when eating with men], and they would discharge their obligation with the men’s *zimmun*.

משנה ברורה סימן קצט:טז

י”ל [=יש לומר] הטעם דלא רצו חכמים להטיל עליהם חיוב ברכת הזימון כשהם בפ”ע [=בפני עצמן] משום שאינו מצוי כ”כ [=כל כך] שיהיו בקיאות בברכת הזימון:

Mishna Berura 199:16

One can say that the reason the sages did not wish to impose on them [women] the obligation of *birkat ha-zimmun* when they are on their own is because it is not so common for them to be proficient in *birkat ha-zimmun*.

שולחן ערוך אורח חיים קצט: ז

נשים מזמנות לעצמן, רשות. אבל כשאוכלות עם האנשים, חייבות ויוצאות בזמן שלנו.

Shulchan Aruch OC 199:7

Women recite *zimmun* for themselves, as a *reshut* [voluntary matter]. But when they eat with the men, they are obligated and discharge their obligation with our *zimmun*.

ביאור הגר"א אורח חיים קצט

...ודברי הרא"ש עיקר וכ"כ תר"י ע"ש [=וכך כתבו תלמידי רבינו יונה עיין שם].

Bei'ur Ha-Gera OC 199

... Rosh's words are primary, and thus wrote Talmidei Rabbeinu Yona, see there.

ערוך השולחן אורח חיים סימן קצט:ב

ולא שמענו מעולם שנשים יזמנו לעצמן

Aruch Ha-shulchan OC 199:2

...We have never heard of women reciting *zimmun* for themselves...

בן איש חי פרשת קרח סעיף יג

ראוי שכל אדם ילמד לנשי בני ביתו שיהיו מזמנות לעצמן כשהם אוכלים בשלושה.

Ben Ish Chai Parshat Korach 13

It is fitting that every man should teach the women of his household that they should recite *zimmun* for themselves when they eat in [a group of] three.

תשובות והנהגות ד:נא

...נלע"ד [=נראה לפי עניות דעת] לצדד דאף לדעת הגר"א ד"נשים מברכות לעצמן" חובה, היינו כשהן "לעצמן" כלומר שאין אנשים עמהם, אבל כשהם עם אנשים... הנשים אינן חייבות בזימון... ונשאלתי אם רוצות להחמיר ולזמן כדי לצאת מכל ספק אי שפיר עבדי. ולענ"ד [=ולפי עניות דעת] יש לחוש בזה מכמה פנים, חדא, שמא איכא בזה חשש יוהרא, ועוד דג' נקרא רבים, וא"כ [=ואם כן] אולי יש בזה "לא תתגודדו" כשמקצתן נוהגין להחמיר נגד מנהג העיר, ומה עוד שלע"ד [=שלפי עניות דעת] יש לחשוש כאן לאיסור ברכה לבטלה...

Teshuvot Ve-hanhagot 4:51

It seems in my humble opinion to be inclined to think that, despite the opinion of Gera that “women recite *zimmun* for themselves” is an obligation, that is when they are by “themselves,” meaning, there are no men with them, but when they are with men ... the women are not obligated in *zimmun*. ...And I was asked, if they [women] want to be stringent and to recite *zimmun* in order to avoid any doubt, are they acting properly. In my humble opinion, there are several reasons to be concerned about this. One, lest there be in this a suspicion of *yuhara* [spiritual haughtiness], and furthermore that three are called many and if so perhaps this has an aspect of “*lo titgodedu*” [the prohibition of forming factions] when a few adopt a stringency against the custom of the city, and furthermore in my humble opinion one should be concerned here about the prohibition of *beracha le'vatala*...

Rav Dovid Cohen, Letter to Jewish Action, winter 2000.

...There are two worlds: *halacha* and *halacha lema'aseh*. It is my halachic opinion that women's *minyanim*...and the like, are prohibited by the Torah because they are consequences of the feminist movement. I would not answer even as an “outsider” in front of the women, since this could be construed as giving assent to [feminist] actions that I find objectionable.

רב דוד אויערבאך, הליכות ביתה יב:ז שלש נשים שאכלו ביחד עם איש אחד או שנים, נכון שאחת מהן תברך ברכת הזימון ולא האיש ... [הערה יד] ... מדודי הגרש"ז שליט"א שמעתי דאם הנשים בקיאות לזמן בעצמן הרי אין נכון לכתחילה להוציא [האיש] מי שהוא בקי לברך בעצמו [הנשים]... אבל נראה פשוט שגם האיש אע"פ [=אף על פי] שאין עליו חובת זימון וכנ"ל מ"מ [=מכל מקום] יכול לענות אחריהן... וכן שמעתי מדודי הגרש"ז שליט"א.

Rav David Auerbach, Halichot Beitah 12:7 and n. 14

Three women who ate together with one or two men, it is proper for one of them to recite *birkat ha-zimmun* and not the man, but certainly the man is permitted to respond after them...[n. 14] ...From my uncle Rav Shlomo Zalman I heard that if the women are proficient in reciting *zimmun* for themselves, it is not proper *le-chat'chila* (ab initio) [for the man] to discharge the obligation of someone who is proficient in blessing for himself [the women]... but it seems simple that also for a man, even if he does not have an obligation of *zimmun* as above, in any case he can answer after them [the women]... and thus I heard from my uncle Rav Shlomo Zalman.

נשים חייבות בברכת המזון מן התורה ולפיכך אשה מברכת לאיש על ידי זימון.

Ritva Hilchot Berachot 7:2

Women are obligated in *birkat ha-mazon* on a Torah level and therefore a woman can recite *birkat ha-mazon* through *zimmun* for a man.

כף החיים אורח חיים קצט:כד

ויוצאות בזימון שלנו. משמע דדוקא האנשים אומרים ברכת הזימון והנשים יוצאות אבל לא בהיפך שהנשים יאמרו ברכת הזימון והאנשים יוצאים. והטעם נ"ל [=נראה לי] משום דהנשים ספק אם הם חייבים מה"ת [=מן התורה].

Kaf Ha-chayyim OC 199:24

"They discharge their obligation with our *zimmun*." Meaning that specifically the men recite *birkat ha-zimmin* and the women discharge their obligation, but not the reverse, that the women recite *birkat ha-zimmin* and the men discharge their obligation. The reason seems to me because there is doubt whether the women are obligated on a Torah level

שו"ת אגרות משה או"ח ה:טי

אם נשים שאכלו עם שלושה אנשים חייבות לענות בברכת הזימון: בדבר נשים כשאכלו בשלחן עם ג' אנשים, חייבות לענות ברכת הזימון, כמפורש בסימן קצ"ט סעיף ז'. אבל בחול, שליכא ברוב המקומות סעודה קבועה לאכול כולן ביחד, והיא טרודה בעשיית האוכלין ובהגשתן להשלחן לכל אחד, אין כוונתה לישיב לאכול ביחד. וכ"ש [=וכל שכן] כשיש לה ילדים קטנים שמטרידין אותה, ואין לה פנאי לקבוע אכילתה אפילו בפני עצמה, וכ"ש [=וכל שכן] שלא עם אחרים, בחול שכל אחד ממנה באכילתו, שא"כ [=שאם כן] הא לא שייכא כלל לאכילתו. ומזה נמשך שאף אם אירע לפעמים שגם האשה היה לה פנאי לאכול בקביעות, לא הורגלו הנשים לענות לזימון.

Responsa Iggerot Moshe OC 5:9:10

If women who ate with three men are obligated to answer *birkat ha-zimmin*: In the matter of women who ate at the table with three men, they are obligated to answer *birkat ha-zimmin*, as is clear in SA 199:7. But on weekdays, when in most places there isn't an established meal where everyone eats together, and she is busy with preparing food and bringing it to the table for everyone, she does not intend to sit and eat together [with them]. All the more so when there are little children keeping her busy, and she does not have time for a fixed meal even on her own— and

all the more so with others — on weekdays when everyone is rushing to eat. For if so, she has no connection at all to their eating. From this we can infer that even if it happens sometimes that also the woman had time to eat with *kevi'ut*, women did not become habituated to answer *zimmun*.

שו"ת שבט הלי א:לח

ואשר שאלת, שאלת חכם, דכיון דקיי"ל בסי' קצ"ט דנשים עם האנשים חייבות בזימון ויוצאות ע"י [=על ידי] האנשים, וא"כ [=ואם כן] היאך נתרץ מנהג חסידים ואנשי מעשה, שהולכים בסוף סעודת הבית אל שולחן רבם ומפקיעים בזה חיוב זימון הנשים שחל עליהם כבר?... נראה לי שסומכים עצמם על דעת הב"ח שבמג"א סימן ר' ס"ק ב', שכתב בשיטת רב האי גאון, דקודם גמר הסעודה אפילו היו יחד בתחלת הסעודה עדיין רשאי לצאת, והאי דסי' קצ"ג ס"ד מיירי שגמרו סעודתן כאן, ע"ש, וא"כ [=ואם כן] הכא בנ"ד [=בנידון דידן], שיוצאים קודם גמר סעודה, דהא גומרים סעודתן על שולחן רבם, הרי יש לנו עמודי ברזל הב"ח והמג"א לסמוך עליהם. ונהי דלהלכה לענין אנשים, גדולי פוסקי האחרונים דחו דברי הב"ח מהלכה...

Responsa Shevet Ha-levi I:38

That which you asked, a question to a scholar, that since it is established in SA 199 that women with men are obligated in *zimmun* and discharge their obligation through the men, if so, how do we justify the custom of *chassidim* and people of deeds, who go after the meal at home to the *tisch* of their rabbi and remove in this way the obligation of *zimmun* from the women, upon whom it has already fallen?... It seems to me that they rely on the opinion of Bach, in Magen Avraham 200:2, who wrote according to the approach of Rav Hai Ga'on, that before the end of the meal, even if they were together at the beginning of the meal, one is still permitted to depart, and 183:4 applies when they finished their meal in that place, and if so, here in our case, where they go out before the end of the meal, and finish their meal at their rabbi's *tisch*, we have the iron pillars of Bach and Magen Avraham upon whom to rely. As for the halacha [in general] for men, the great later halachic authorities rejected the words of Bach from halacha...

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן קצט:ו

נשים האוכלות עם ג' אנשים שחייבים לזמן חייבות גם הם לזמן עמהם ואם הם שלש ורצו ליחלק לזמן לעצמן הרשות בידם (אם האנשים הם פחות מי' שאינם מזמנים בשם...).

Shulchan Aruch Ha-rav OC 199:6

Women who eat with three men who are obligated to recite *zimmun*, are also obligated to recite *zimmun* with them. And if they are three [women] and want to separate to recite *zimmun* for themselves, they are permitted to (if the men are fewer than ten and are not reciting *zimmun* with God's name...).

שער הציון קצט:ט

...דכיון דאחייבו להו בזימון מחמת שאכלו בחבורה של ג' אנשים וחל ממילא עליהו גם כן חיובא, כמו שכתב הלבוש, אפילו לאחר שנפרדו מהם לא פקע חיובייהו ועדיין הן מחוייבות בזימון ולא רשות... דאין לנו לכופן שישבו דוקא בחבורה אחת עם גברים, ובפרט להגר"א שפסק לעקור דנשים מזמנות לעצמן חוב, בודאי לא יפסידו כלום על ידי פרידתן:

Sha'ar Ha-tziyyun 199:9

...Since they [women] became obligated in *zimmun* because they ate with a *chavura* of three men and the obligation certainly falls on them as well, as Levush wrote, even after they separated from them, their [women's] obligation did not go away, and they are still obligated in *zimmun* and it is not optional... For we cannot force them to sit specifically in one *chavura* with men, and especially according to Gera who ruled that women are obligated to recite *zimmun* for themselves, certainly they would not lose anything by separating.

מירב טובול כהנא, נשים בברכת הזימון, טללי אורות טו (תשס"ט)

בשנים האחרונות אנו עדים יותר ויותר לתופעה שנשים שאכלו יחד ונתחייבו בברכת המזון מזמנות לפני הברכה. יחד עם זאת לא מעט פעמים אני שומעת

מתלמידותיי שאינן נוהגות כך בנימוק "איננו פמיניסטיות." בירור הדין ההלכתי של שייכות נשים לברכת הזימון מוחמץ....

Meirav Tubul Cahana, "Women in Birkat Ha-Mazon," Talelei Orot 15, 5769.

In recent years, we've born witness to a growing phenomenon of women who have eaten together and become obligated in *birkat ha-mazon* reciting [an all-women's] *zimmun* before the *beracha*. At the same time, I occasionally hear from my students that they are not accustomed to doing this, based on the rationale that "we're not feminist." [The opportunity] to clarify the halacha of the relevance of *birkat ha-zimmun* to women gets missed...

רמב"ם הלכות ברכות פרק ה:ב-ג

...ואומר נברך שאכלנו משלו והכל עונין ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו, והוא חוזר ומברך ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו.

Rambam, Laws of Berachot 5:2-3

...He says, "Let us bless (*nevarech*) [the One] from Whose [food] we have eaten." And everyone responds, "Blessed is [the One] from Whose [food] we have eaten and through Whose goodness we live." And he repeats and recites "Blessed is [the One] from Whose [food] we have eaten and through Whose goodness we live."

פסחים קג:

אמרו ליה: הב לן וניבריך.

Pesachim 103b

They said to him: Give us [the cup of wine] and let us recite a blessing (*ve-nivrich*).

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בלק קפו:

ואי תימא, נברך שאכלנו משלו, דא הוא הזמנה, ברוך שאכלנו דא הוא ברכה. הכי הוא ודאי. אבל נברך, הזמנה אחרא איהו, הזמנה דבורא פרי הגפן. דקדמייתא איהי הזמנה לכוס דברכה סתם. והאי כוס, כיון דאנטיל איהו הזמנה אחרא במלה דנברך לגבי עלמא עלאה דכל מזונין וברכאן מתמן נפקין...

Zohar Be-midbar Balak, p. 186b

If you say "let us bless [the One] from Whose we ate," that is the invitation. "Blessed is [the One] from Whose we ate," that is the *beracha*. This is certain. But "let us bless," is a different invitation, an invitation for "Who creates the fruit of the vine." For first recites an invitation just

for the cup of blessing. And this cup, once he takes it, he recites another invitation with the word “let us bless” regarding the Exalted World from which all of our food and *berachot* emerge...

מגן אברהם הקדמה ל-קצב

כתוב בזוהר ריש פ' דברים שיאמר הב לן ונברך כי כל מילי דקדושה בעי הזמנה ומזה נוהגין בל"א [=בלשון אשכנז] לומר רבותי מי"ר וועלי"ן בענשי"ן והן עונין "יהי שם יי' מבורך מעתה ועד עולם" (תהלים קיג:ב).

Magen Avraham Introduction to 192

It is written in the Zohar at the beginning of *Devarim* that he should say “Give us and let us bless” for all sacred matters require invitation and therefore we are accustomed to say in Yiddish, “Esteemed companions, we wish to recite *birkat ha-mazon*” (*Rabosai mir vellen bentschen*) and they respond “May God’s name be blessed from now and forever (*Tehillim 113:2*).

זימון נוסח אשכנז

מזמן: רבותי נברך עונים: יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם מזמן:
ברשות...מרן ורבותי נברך...

Zimmun Nusach Ashkenaz

Leader: Esteemed companions, let us recite a *beracha*/ Response: May God’s name be blessed from now and forever/ Leader: With the permission of... our masters and esteemed companions, let us bless...

ספר כלבו כה

ומדרך המוסר לכל מי שיברך שיטול רשות מן הגדולים המסובין שם, ואומר ברשות רבותי נברך וכו'

Sefer Kolbo 25

It is proper for everyone who blesses to ask permission from the significant people who are eating there, and he says “*birshut rabbotai nevarech...*” “with the sanction of my esteemed companions, let us recite a *beracha*.”

זימון נוסח עדות המזרח

מזמן: הב לן ונברך למלכא עילאה קדישא עונים: שמים מזמן: ברשות מלכא
עלאה קדישא וברשותכם נברך...

Zimmun Nusach Edot Ha-mizrach

**Leader: Give us and let us bless the Holy Highest King/ Response: Heaven/
Leader: With the sanction of the Holy Highest King and with your
sanction, let us bless...**

שו"ת בני בנים ד:ד

ולגבי נוסח הזימון והאם מותר לכלול אנשים ונשים ביחד ולאמר גבירותי ורבותי
נברך או ברשות גבירותי ורבותי נברך שאכלנו משלו וכיוצא באלה אינני רואה
קפידא מצד הדין... ומכל מקום אם סעדו ג' נשים עם איש אחד או שנים עדיף
שהמזמנת תאמר גבירותי נברך או חברותי נברך בלי לכלול את הגברים כיון
שאינם נגזרים אחרי זימון הנשים כלל ואע"פ [=ואף על פי] שמותר לגברים
לענות לזימון הנשים... אבל כשאומרת ברשות וכו' יכולה ליטול רשות גם
מגברים וכן גבר מנשים ובפרט מבעל הבית ומבעלת הבית. עיקר נטילת רשות
היא ממי שגדול ממנו בתורה ודרך ארץ אבל היום יש נוטלים רשות מכל
המסובים, וגם אפשר לקצר ולומר הב לן נברך וברשות המסובין נברך שאכלנו
משלו בלי לפרט מי הם.

Responsa Benei Banim 4:4

Regarding the language of the *zimmun*, and whether it is permitted to include men and women together and to say “*gevirotai ve-rabotai nevarech*” or “*birshut gevirotai ve-rabotai nevarech she-achalnu mi-shelo*” and so on, I do not see a halachic objection... In any case, if three women ate with one or two men, it is preferable for the *mezammenet* to say “*gevirotai nevarech*” or “*chavrotai nevarech*” without including the men, since they are not drawn after the women’s *zimmun* at all, even though it is permissible for men to answer a women’s *zimmun*... But when she says “*birshut...*” she can ask permission from men as well, and similarly a man from women, and especially from the master and mistress of the house. Asking permission is primarily from someone who is greater than him in Torah and *derech eretz*, but today there are those who ask permission from all those eating, and it is even possible to shorten and say “*hav lan nevarech*” and “*birshut ha-mesubin nevarech she-achalnu mi-shelo*” without enumerating who they are.

רב יעקב אריאל, מה הבעיה לבקש רשות מאמא בזימון?

יש נוסח זימון מקובל בישראל... המזמן מבקש רשות מיתר החייבים בזימון.
או מבעל הבית שכבדו בזימון. האם אינה חייבת בזימון ולכן אין טעם לבקש את
רשותה. דרישת האם לבקש את רשותה חורגת מהמקובל ויש בה פירצה לא
מוצדקת הנובעת כנראה ממאבקים חברתיים שמקומם במקום אחר אך בשום
פנים ואופן לא במסגרת זו של ברכת המזון.

Rav Ya'akov Ariel, What is the Problem with Asking Permission from Mother in Zimmun?

Jews have an accepted formula for *zimmin*. ...the *mezammen* asks permission from the rest of those obligated in *zimmin*. Or from the host who honored him with *zimmin*. The mother is not obligated in *zimmin* and therefore there is no reason to ask her permission. The mother's request that he ask her permission deviates from what is accepted, and represents an unjustified breach that apparently stems from social conflicts whose place is elsewhere, but under no circumstances in this context of *birkat ha-mazon*.

רב שלמה אבינר "ברשות בעלת הבית" בזימון

אפשר לומר "ברשות אמי" או "בעלת הבית"...הנוסח הזה הוא לא מעיקר הזימון. עיקר הזימון הוא "ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו". ה"ברשות" זו תוספת. לכן יש נוסחאות שונות.. בשבת נהגו להוסיף "ברשות שבת מלכתא"

Rav Shlomo Aviner, "Birshut Ba'alat Ha-bayit" in a Zimmun

One can say "*bi-rshut imi*" or "*ba'alat ha-bayit*"...this formula is not part of the primary *zimmin*. The primary *zimmin* is "*Baruch Elokeinu she-achalnu mi-shelo u-vtuvo chayyinu.*" This "*birshut*" is an addition. Therefore, there are different formulae. On Shabbat, the custom was to add "*birshut Shabbat Malketa.*"